

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास
माननीय न्यायाधीश श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ
माननीय न्यायाधीश श्री हरिप्रसाद फुयाल
फैसला

०७३-RB-०२११

आन्तरिक राजस्व कार्यालय धरान सुनसरीका तर्फबाट प्रमुख कर अधिकृत तुलसीराम
सेढाई -----१

पुनरावेदक
वादी

विरुद्ध

जिल्ला सुनसरी, इटहरी नगरपालिका वडा नं.१ स्थित नवरंग टि.भी. सेन्टरका
प्रोप्राइटर जिल्ला सुनसरी इटहरी नगरपालिका वडा नं.१ बस्ने प्रेम बहादुर बस्नेत--१

प्रत्यर्थी
वादी

मुद्दा:- मूल्य अभिवृद्धि कर आ.व.२०६७।६८।

सुरु तहमा फैसला गर्ने :- माननीय अध्यक्ष श्री गिरिराज पौड्याल
लेखा सदस्य श्री गणेश कुमार कार्की
राजस्व न्यायाधिकरण, विराटनगर।
फैसला मिति:- २०७०।०३।२१

राजस्व न्यायाधिकरण, विराटनगरको मिति २०७०।०३।२१ को फैसला उपर आन्तरिक
राजस्व कार्यालय, धरानले राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ८ बमोजिम अनुमतिको
निवेदन दिई अनुमति प्रदान भई पुनरावेदनको रोहबाट पेश हुन आएको प्रस्तुत मुद्दाको संक्षिप्त तथ्य
एवं ठहर यसप्रकार रहेको छः

तथ्य खण्ड

१. आन्तरिक राजस्व कार्यालय, धरानबाट नवरंग टि.भी. सेन्टरमा मिति २०६८।०२।०४ मा
मौज्दात संपुष्टी गरिएको पाना १७ को कागज मिसिल संलग्न रहेको।

२. नवरंग टि.भी. सेन्टरको कारोबार र मौज्दात संपुष्टी सम्बन्धमा ऐ.का प्रतिनिधि गोविन्द भट्टराईले गरेको बयान मिसिल संलग्न रहेको।
३. मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा २०(१) बमोजिम विक्री रु.३२,९३,०५३।- को १३% ले हुने कर रु.४,२८,०९७।-, दफा २९(१) बमोजिमको कसूरमा शतप्रतिशत जरिवाना रु.४,२८,०९७।- तथा दफा १९ र २६ बमोजिमको थप दस्तुर व्याज गणना गरी नियमावलीको नियम २९ (१) बमोजिमको प्रारम्भिक कर निर्धारण आदेश जारी गर्नु पर्ने भन्ने समेत व्यहोराको क.अ. शान्तिराम निरौला समेतको मिति २०६८।०३।०२ को प्रतिवेदन र सोही प्रतिवेदनलाई स्वीकृत गरेको निर्णय सहितको प्रतिवेदन मिसिल संलग्न रहेको।
४. नवरंग टि.भी. सेन्टरलाई सवुद प्रमाण पेश गर्न १५ दिनको मौका दिएको आन्तरिक राजस्व कार्यालय, धरानको मिति २०६८।०३।०३ को प्रारम्भिक कर निर्धारण आदेश सो उपर दिएको मिति २०६८।३।२३ को जवाफ मिसिल संलग्न रहेको।
५. नवरंग टि.भी. सेन्टरका आ.व. ०६७/६८ मा भएको कर समेत रु.८,६१,५४५। कायम हुने ठहर्छ भन्ने समेत आन्तरिक राजस्व कार्यालय, धरानको मिति २०६८।३।२४ को निर्णय पर्चा।
६. उपरोक्त हिसाव बमोजिम कायम भएको कर समेत रु.८,६३,६९४।- बैंक दाखिला गर्नु भन्ने समेत व्यहोराको आन्तरिक राजस्व कार्यालय धरानको मिति २०६८।३।२६ को अन्तिम कर निर्धारण आदेश।
७. यसमा घटी देखिएको मौज्दातलाई विक्री मानी गरेको कर निर्धारण तथ्यपूर्ण र कानून सम्मत रहेको देखिएको हुँदा निवेदकको जिकिर पुग्न सक्ने नदेखिँदा प्रस्तुत निवेदन खारेज हुने ठहर्छ भन्ने समेत व्यहोराको आन्तरिक राजस्व विभागको मिति २०६९।३।१२ को प्रशासकीय पुनरावलोकनको निर्णय।
८. प्रत्यर्थी कार्यालयले गरेको निर्णय त्रुटिपूर्ण हुँदा बदर गरी सही हक इन्साफ पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको आन्तरिक राजस्व कार्यालय, धरानले राजस्व न्यायाधिकरण, विराटनगरसमक्ष पेश गरेको मिति २०६९।६।१७ को पुनरावेदन जिकिर।
९. यसमा छलफलका लागि अ.व. २०२ नं. बमोजिम प्रत्यर्थी कार्यालयलाई पेशीको सूचना दिई नियमानुसार पेश गर्नु भन्ने पेश गर्नु भन्ने समेत व्यहोराको राजस्व न्यायाधिकरण विराटनगरको मिति २०६९।१०।५ को आदेश।

१०. मूल्य अभिवृद्धि कर, २०५२ को दफा २०(३) ले कर निर्धारण गर्दा प्रमाणको भार पुऱ्याउने अभिभारा सम्बन्धित कर अधिकृतलाई कानूनले तोकिदिएको छ। सो बमोजिम प्रत्यर्थी कार्यालयले करदातालाई कर लगाउँदा आफ्नो निर्णयमा तथ्य र तर्कपूर्ण ढंगबाट प्रमाणित गर्दै करदाता माथि मूल्य अभिवृद्धि कर लगाएको भन्न मिल्ने देखिन आएन। शुरु आन्तरिक राजस्व कार्यालय धरानको मिति २०६८।०३।२४ को निर्णय र सो लाई सदर गर्ने ठहर्‍याएको आन्तरिक राजस्व विभागको मिति २०६९।०३।१२ गतेको निर्णयहरू मिलेको नदेखिँदा उल्टी हुने ठहर्‍छ भन्नेसमेत बेहोराको आन्तरिक राजस्व कार्यालयको मिति २०७०।०३।२१ को फैसला।
११. राजश्व न्यायाधिकरण, विराटनगरले फैसला गर्दा कार्यालयले प्रमाण बिना नै अनुमानको आधारमा कर लगाएको भनिएकोमा करदाताको तर्फबाट अख्तियारप्राप्त प्रतिनिधि श्री गोविन्द भट्टराईले कार्यालयसमक्ष २०६८।०२।२९ मा दिएको बयानमा समेत मौज्दात खातामा देखेको संख्या वास्तविक मौज्दात संख्यासँग केहि फरक पर्न गएको कुरा स्वयम् स्वीकार गरिसकेको हुँदा र मूल्य अभिवृद्धि कर नियमावली, २०५३ को दफा ४० (१) बमोजिम करदाताको स्टकमा निरीक्षण गर्दा स्टकमा कम देखिएको मौज्दात बिक्री भएको मानिनेछ भन्ने व्यवस्था भए अनुसार कर निर्धारण भएको हो। त्यसैले उक्त कर निर्धारण र सो लाई सदर गर्ने आन्तरिक राजश्व विभागको निर्णय उल्टी हुने राजश्व न्यायाधिकरण विराटनगरको फैसला त्रुटिपूर्ण भएको हुँदा अन्तिम कर निर्धारण आदेश र सो निर्णय आदेशलाई सदर गर्ने गरी आन्तरिक राजश्व विभागबाट प्रशासकीय पुनरावलोकनको क्रममा भएको निर्णय सदर कायम गरिपाउन अनुरोध छ भन्ने समेत बेहोराको आन्तरिक राजस्व कार्यालय धरान सुनसरीको यस अदालतसमक्ष पेश भएको निवेदन पत्र।
१२. यसमा विपक्षी नवरंग टि.भी. को आकस्मिक गोदाम निरीक्षण गर्ने कर अधिकृतले स्टकमा मौज्दात र बिक्री गरेको सामानको मौज्दात स्टक गणना गर्दा सामान नदेखिएको भनी रिपोर्ट दिएको सो को प्रो. प्रेमबहादुर बस्नेतले स्टक गणना रिपोर्टमा सो बाहेक अन्य सामान नभएको भनी सही गरेको अवस्थामा मूल्य अभिवृद्धि कर नियमावली, २०५३ को नियम ४०(१) बमोजिम स्टक नभएकोमा बिक्री भएको मानिने अवस्थामा राजस्व न्यायाधिकरण, विराटनगरको मिति २०७०।०३।२१ को फैसला प्रमाण मूल्याङ्कनको आधारमा फरक पर्नसक्ने देखिँदा राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ८(ख)(ग)(घ) बमोजिम पुनरावेदन गर्ने अनुमति प्रदान गरिदिएको छ भन्ने यस अदालतबाट मिति २०७४।०३।१६ मा भएको आदेश।

ठहर खण्ड

१३. नियमबमोजिम पेशी सूचीमा चढी पेश हुन आएको प्रस्तुत मुद्दामा पुनरावेदन सहितका मिसिल अध्ययन गरियो।
१४. पुनरावेदक/वादी आन्तरिक राजस्व कार्यालय धरानका तर्फबाट उपस्थित विद्वान उपन्यायाधिवक्ता श्री डम्बर प्रसाद काफ्लेले राजस्व न्यायाधिकरण, विराटनगरले प्रमाण बिना नै कर लगाएको भनी भएको फैसलामा प्रतिवादीको वास्तविक मौज्दात र मौज्दात खातामा फरक परेको भनी बयान गरेको अवस्थामा स्टकमा कम देखिएको अवस्थामा सो विक्री भएको मानिनेछ भन्ने व्यवस्था अनुसार कर निर्धारण भएकाले सो राजस्व न्यायाधिकरणको फैसला बदर गरी शुरु आन्तरिक राजस्व कार्यालय, धरानबाट भएको निर्णय सदर गरी पाउँ भनी गर्नुभएको बहस समेत सुनियो।
१५. त्यसैगरी प्रत्यर्थी/प्रतिवादी नवरंग टि.भी. सेन्टरका तर्फबाट उपस्थित विद्वान वरिष्ठ अधिवक्ता श्री शेर बहादुर के.सी. र अधिवक्ता श्री रामचन्द्र के.सी.ले मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा २०(३) बमोजिम प्रमाणको भार सम्बन्धित अधिकृत समक्ष हुने व्यवस्था विपरीत पुनरावेदक/वादी कार्यालयबाट गरेको दायित्व सृजना गरी कर निर्धारण भएकोलाई सो कर र जरिवाना तिर्नु बुझाउनु नपर्ने गरी भएको राजस्व न्यायाधिकरणको फैसला मिलेकै हुँदा सदर होस् भनी गर्नुभएको बहस समेत सुनियो।
१६. उपरोक्तानुसार विद्वान कानून व्यवसायीहरूको बहस जिकिर समेत सुनी राजस्व न्यायाधिकरण, विराटनगरले गरेको फैसला मिले नमिलेको के रहेछ ? पुनरावेदक वादी आन्तरिक राजस्व कार्यालय, धरानले गरेको पुनरावेदन दावी पुन सक्ने नसक्ने के रहेछ ? हेरी सोही विषयमा निर्णय दिनुपर्ने देखियो।
१७. निर्णयतर्फ हेर्दा, पुनरावेदक/वादी आन्तरिक राजस्व कार्यालय, धरानले प्रत्यर्थी करदाताको Missing Stock गरेको हुँदा रु.८,६१,५४५।- तिर्नु बुझाउनु पर्ने ठहर्‍याई अन्तिम कर निर्धारण आदेश जारी गरेको देखिन्छ। सो आदेशमा चित्त नबुझाई प्रत्यर्थी नवरंग टि.भी. ले आन्तरिक राजस्व विभागमा प्रशासकीय पुनरावलोकनको लागि निवेदन गरेकोमा आन्तरिक राजस्व कार्यालय, धरानको निर्णय नै सदर हुने र प्रत्यर्थी करदाताको दावी नपुग्ने गरी भएको निर्णय उपर करदाता राजस्व न्यायाधिकरण विराटनगरमा पुनरावेदन गएकोमा राजस्व न्यायाधिकरण, विराटनगरले सो Stock Missing गरेको सामानको कर र जरिवाना समेत करदाता नवरंग टि.भी. ले तिर्नु बुझाउनु नपर्ने गरी भएको फैसला उपर चित्त नबुझाई आन्तरिक राजस्व कार्यालय,

धरानले यस अदालतमा पुनरावेदन गर्ने अनुमतिको लागि निवेदन दिई यस अदालतबाट समेत अनुमति प्रदान भई पुनरावेदनको रोहमा पेश भएको पाइयो।

१८. प्रस्तुत विवादका सन्दर्भमा हेर्दा, प्रत्यर्थी करदाता विभिन्न किसिमका टि.भी. लगायतका इलेक्ट्रोनिक्स सामानहरु विक्री गर्ने फर्म रहेको देखिन्छ। पुनरावेदक/वादी आन्तरिक राजस्व कार्यालय, धरानले जरिवाना सहित रु.८,६३,६९४।- मूल्य अभिवृद्धि कर समेत लाग्ने विभिन्न सामानहरुको Stock Missing गरेको हुँदा उक्त रकम करदाताले तिर्नुपर्ने भनी अन्तिम कर निर्धारण आदेश जारी भएको देखिन्छ। खरिद भएका सामानहरुको स्टकबाट विक्री भएका सामानहरु घटाउँदा बाँकी रहन जाने सामान नै वास्तविक स्टक रहेको भन्ने रहन जाने हुन्छ। पुनरावेदक आन्तरिक राजस्व कार्यालयले प्रत्यर्थी करदाताको Stock भौतिक निरीक्षण गर्दा विभिन्न सामानहरुको टिपोटसम्म गरेको, तर सो टिपोटलाई पुनरावेदक करदाताले प्रमाणित गरिदिएको खरिद खाता र विक्री खाता भिडाई यो मूल्यका यी यी सामानहरु घटी देखिन आएको भनी स्पष्ट रुपमा उल्लेख गर्न सकेको पाइँदैन। करदाताको खरिद खाता र विक्री खाता, जुन पुनरावेदक कार्यालयले प्रमाणित गरिदिएको छ, त्यसलाई पुनरावेदकले अन्यथा भन्न सकेको पनि पाइँदैन। पुनरावेदक कार्यालयले प्रमाणित गरिदिएको खरिद खाता र विक्री खाताले पनि सामानको स्टकको बारेमा पुष्ट्याई गर्ने कार्य गर्दछ। सो प्रमाणित विवरणलाई प्रमाणमा लिनुपर्ने हुन्छ।
१९. सो विवादका सम्बन्धमा कानूनी व्यवस्था हेर्दा मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा २०(३) मा “उपदफा (२) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि उपरोक्त बमोजिम करको निर्धारण गर्दा प्रमाणको भार पुन्याउने अभिभारा सम्बन्धित कर अधिकृतको हुनेछ” भन्ने व्यवस्था रहेको पाइन्छ। सो कानूनी व्यवस्था बमोजिम पुनरावेदक/वादी आन्तरिक राजस्व कार्यालय धरानले प्रत्यर्थी करदातालाई कर लगाउँदा वस्तुगत रुपमा कर लगाएको भनी मान्न सकिने अवस्था देखिँदैन।
२०. वस्तुतः प्रत्यर्थी करदाताको खरिद खाता र विक्री खाता पुनरावेदक आन्तरिक राजस्व कार्यालय, धरानले प्रमाणित गरिदिएको अवस्थामा सो खरिद खाता र विक्री खाता अनुसार प्रत्यर्थी करदाताको Missing भएको Stock सँग भिडाई कम रहेको भन्नलाई मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा २०(३) बमोजिम सम्बन्धित कर अधिकृतले नसकेको, आफ्नै कार्यालयबाट प्रमाणित भएको खरिद खाता र विक्री खाताबाट Stock Missing भएको के कति परिमाण फरक परेको हो भन्ने देखाउन नसकेको अवस्थामा पुनरावेदक/वादी आन्तरिक

राजस्व कार्यालय, धरानको अन्तिम कर निर्धारण आदेश र आन्तरिक राजस्व विभागको निर्णय समेत उल्टी हुने ठहर्‍याई सो कर र जरिवाना तिर्नु बुझाउनु नपर्ने गरी भएको राजस्व न्यायाधिकरण, विराटनगरको फैसला मिलेकै देखियो।

२१. तसर्थ, माथि विवेचना भएअनुसार पुनरावेदक/वादी आन्तरिक राजस्व कार्यालय, धरानले प्रत्यर्थी/प्रतिवादी नवरंग टि.भी. सेन्टरलाई Stock Missing भएको भनी रु.८,६३,६९४।- समेत तिर्नु बुझाउनुपर्ने गरी भएको मिति २०६८।०३।२४ को निर्णय र सो निर्णयलाई सदर गर्ने ठहर्‍याएको आन्तरिक राजस्व विभागको मिति २०६९।०३।१२ को निर्णय समेत मिलेको नदेखिँदा सो रकम समेत प्रत्यर्थी करदाता नवरंग टि.भी.लाई लाग्न नसक्ने ठहर्‍याई भएको राजस्व न्यायाधिकरण, विराटनगरको मिति २०७०।०३।२१ को फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ठहर्छ। पुनरावेदक वादी आन्तरिक राजस्व कार्यालय, धरानको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्दैन। दायरीको लगत कट्टा गरी यो फैसला विद्युतिय प्रणालिमा अपलोड गरी मिसिल नियमानुसार बुझाइदिनु।

न्यायाधीश

उक्त रायमा म सहमत छु।

न्यायाधीश

इजलास अधिकृत(उपसचिव):- इन्द्रबहादुर कठायत र भेषराज भट्टराई

कम्प्युटर: राधिका घोरासाइने

इति सम्बत् २०७९ साल भदौ १३ गते रोज २ शुभम् ----- ।